

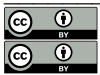
КОНЦЕПТУАЛЬНА СИСТЕМА МОДЕЛЕЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Сербіна Тетяна Володимирівна*, доктор філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

Куташев Ігор Вікторович**, доктор політичних наук, доцент,
професор кафедри філософії та суспільних дисциплін
Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

*ORCID 0009-0002-8968-0024

**ORCID 0000-0001-9554-4681

© Сербіна Т.В., 2025

© Куташев І.В., 2025

Стаття отримана: 06.11.2025

Стаття прийнята: 28.11.2025

Стаття опублікована: 26.12.2025

Вступ. У сучасних умовах цифровізації, глобальної конкуренції, високої динамічності ринкового середовища та посилення інноваційних викликів питання забезпечення сталого й ефективного розвитку підприємств набуває ключового значення. Традиційні підходи до управління розвитком підприємств втрачають ефективність через зростаючу складність зовнішнього середовища, непередбачуваність технологічних змін і потребу в оперативному реагуванні на ризики та можливості.

Попри наявність значної кількості моделей інноваційного розвитку, вони є фрагментованими, методологічно різномірними й орієнтованими на окремі аспекти функціонування підприємства. Відсутність цілісної концептуальної системи, що інтегрує еволюційні, революційні, структурно-ситуаційні, інноваційні, селекційні, екосистемні, цифрові та підприємницькі моделі, ускладнює прийняття ефективних управлінських рішень та формування стратегії інноваційного розвитку.

Сучасні умови – цифровізація бізнес-процесів, розвиток відкритих інновацій, зростання ролі екосистем, пришвидшення технологічних циклів, посилення ризиків та невизначеності – потребують оновленої методологічної основи, що враховує багатовимірність і нелінійність розвитку підприємств. З огляду на це постає необхідність створення концептуальної системи моделей інноваційного розвитку, яка б дозволила узгодити різні теоретичні підходи, визначити логіку трансформаційних процесів, забезпечити комплексність управління та сформулювати умови для стійкого інноваційного зростання.

Отже, дослідження концептуальної системи моделей інноваційного розвитку підприємств є важливим і своєчасним, адже створює підґрунтя для формування ефективних управлінських рішень, адаптації підприємств до сучасних змін та забезпечення їх стійкого економічного зростання.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Проблематика розвитку підприємств та інноваційного управління активно досліджується як у класичній, так і в сучасній економічній теорії. Такі українські науковці досліджували питання інноваційного розвитку підприємства, моделі, алгоритми та механізми: Альошина Т. [1], Антонів В. [3], Братусь Г.[2], Вовк В. [3], Ганущак-Сфіменко Л. [4], Гриньов А. [5], Каліна І.[2, 6], Камінська Н. [3], Кривоберець М. [6], Крижановський В. [9], Круглякова В. [11], Мазур Ю.[2, 6], Мартиненко О. [7], Пилипенко О.[7], Рижакова Г. [9], Сидоров О. А. [1], Стовпа Т. [8], Трач Р. [9], Федулова Л. [10], Фісуненко Н. [1], Юринець З. [11], Яровий К.[7].

Водночас, незважаючи на значну кількість наукових праць, системні узагальнення моделей інноваційного розвитку залишаються обмеженими. У більшості досліджень моделі розглядаються ізольовано,

без інтеграції в єдину структуру та без урахування сучасних викликів цифровізації, екосистемності, відкритих інновацій і високої турбулентності ринкового середовища. Недостатньо розкритими залишаються питання взаємодії моделей, формування комбінованих підходів та розробки цілісної системи інноваційного управління розвитком підприємств у мінливих умовах.

Мета дослідження. Систематизація, порівняльний аналіз та наукове узагальнення моделей інноваційного управління розвитком підприємств з метою формування цілісної концептуальної основи, яка забезпечить адаптивність, інноваційність та стійкість підприємств у мінливому зовнішньому середовищі.

Основний матеріал і результати. Сучасні умови господарювання характеризуються високою динамічністю, турбулентністю зовнішнього середовища та зростанням невизначеності, що зумовлює потребу підприємств у системному інноваційному розвитку. Конкурентоспроможність підприємств дедалі більше визначається їх здатністю генерувати нові знання, адаптуватися до технологічних змін, швидко реагувати на ринкові виклики та розбудовувати внутрішні організаційні механізми, орієнтовані на інновації. Саме тому актуальним стає наукове обґрунтування моделей інноваційного управління розвитком підприємств як інструментів стратегічного прогнозування, планування та управління.

У науковій літературі існує значна кількість концепцій та моделей розвитку організацій, однак їх фрагментарність та відсутність цілісної класифікації знижують ефективність практичного застосування. Традиційні підходи – еволюційні, революційні, селекційні – поступово доповнюються сучасними моделями цифрової трансформації, відкритих інновацій, Agile-управління, концепцією «блакитного океану», екосистемним мисленням та інструментами стратегічного контролю (BSC). Формується багатомірний простір моделей, кожна з яких пропонує свій механізм розвитку підприємства, унікальні драйвери інновацій та способи реагування на зміни.

Важливою науковою проблемою є визначення можливостей інтеграції цих моделей, встановлення їхнього концептуального взаємозв'язку та окреслення їхнього практичного значення для управління розвитком підприємства. Така систематизація дозволяє комплексно оцінити потенціал підприємства, визначити його інноваційну зрілість, сформувати траєкторію розвитку, адаптовану до характеристик зовнішнього середовища та внутрішніх ресурсів.

Отже, формування системи моделей інноваційного управління розвитком підприємств є необхідною передумовою розробки ефективної стратегії інноваційного розвитку, що забезпечить підприємствам стійкість, адаптивність та можливість довгострокового конкурентного зростання.

Сформовано систему моделей інноваційного управління розвитком підприємств:

Модель еволюційного розвитку. У цій моделі організаційне зростання розглядається як послідовність еволюційних стадій: підприємницької, колективістської, делегування, формалізації та співпраці. Кожна стадія має свій домінуючий акцент у діяльності підприємства та завершується кризою, яка становить загрозу подальшому існуванню організації. Успішне подолання такої кризи відкриває шлях до переходу на наступний етап розвитку [1].

Модель революційного розвитку. Революційний тип розвитку передбачає «обрив» еволюційної траєкторії – різку зміну темпів розвитку, що може проявлятися як прискорення, так і сповільнення. Найбільш ризикованим вважається саме прискорення, адже, попри позитивні ефекти, воно супроводжується руйнуванням усталених зв'язків і порушенням усталеного порядку. Система виявляється неготовою до таких стрибків, що змушує керівництво жертвувати найціннішими елементами – зазвичай найбільш активними та прогресивними. Після революційних змін настає період стагнації, і для повернення до попереднього рівня розвитку часто потрібно більше часу, ніж у разі поступового еволюційного руху [1].

Структурно-ситуаційна модель розвитку. Ця модель є раціональною, адаптивною та екзогенно орієнтованою концепцією розвитку організації. Підприємство розглядається як складна система, що складається з різномірних і відносно автономних підсистем, кожна з яких прагне досягти балансу з відповідним сегментом зовнішнього середовища. Така диференційована адаптація стає джерелом змін у структурі та формах організації, породжуючи необхідність інтеграції, що, у свою чергу, зумовлює появу нових структурних елементів [3].

Розвиток підприємства постає результатом свідомого пристосування організаційної структури до вимог зовнішнього середовища та значною мірою визначається впровадженням нововведень. Цей підхід інтерпретується як стратегія «виправлення помилок», у межах якої управлінська система активізується на етапі виникнення проблем, джерелом яких вважається неконтрольоване зовнішнє середовище.

Прийняті управлінські рішення узгоджуються з потребами персоналу, який впливає на поточну внутрішню політику, проте не є ключовим фактором стратегічного розвитку. Ефективність персоналу оцінюється через рівень задоволення потреб і інтересів працівників та вимірюється через взаємопов'язані економічні й соціальні показники [4].

Інноваційна модель організаційного розвитку підприємства. Ця модель належить до раціонально-штучних, поєднує екзогенний та ендогенний підходи й базується на балансуванні впливів внутрішнього і зовнішнього середовищ. Вона припускає, що підприємство здатне змінювати не лише власну внутрішню структуру, а й активно впливати на зовнішні умови. Підприємство розглядається як інструментальна, створена для досягнення певних цілей система, що постійно трансформується відповідно до нових завдань і орієнтується на впровадження інновацій [4].

У межах цієї моделі організація постає гнучкою та високоприспосовуваною. При цьому організаційна культура трактується переважно як пасивний чинник розвитку: її частіше необхідно долати на шляху реалізації стратегічних змін, а не використовувати як рушійну силу чи інструмент оптимізації. Загалом інноваційна модель охоплює низку раціоналістичних концепцій, відповідно до яких розвиток підприємства є свідомо запланованим, керованим і контрольованим процесом структурних перетворень. У межах моделі виділяють дві інтерпретації залежно від джерела змін: ендогенну, де зміни породжуються внутрішнім середовищем; екзогенну, де ключовим чинником розвитку виступає динаміка зовнішнього середовища.

Селекційна модель розвитку підприємства. Ця модель подається у двох основних варіантах. Перша версія – тріступінчаста фокусно-селекційна модель, запропонована Алчіаном і Кембеллом та розвинена Олдріхом і Пфеффером. Розвиток підприємства тлумачиться як випадково-селекційний процес, що відбувається на рівні окремої організації. Модель має три стадії

- на першому етапі підприємство усвідомлює неможливість застосовувати усталені підходи в нових умовах, формуючи «фонд змін»;
- на другому (селекційному) здійснюється диференційований відбір рішень чи зразків поведінки, які забезпечують найкращу взаємодію з середовищем;
- на третьому етапі відібрані моделі закріплюються в організаційній структурі.

Друга версія – популяційно-селекційна модель, розроблена М. Ханноном, Дж. Фріменом та Г. Керолом. Тут джерелом розвитку виступає зовнішнє середовище, а внутрішня організаційна структура характеризується значним консерватизмом. Одиницею аналізу стає не окреме підприємство, а «організаційна популяція», тобто сукупність підприємств, що функціонують у подібних умовах [5].

Феноменологічна модель розвитку. Феноменологічний підхід використовує сукупність знань про взаємозв'язки між спостережуваними явищами розвитку, не порушуючи при цьому фундаментальних теоретичних принципів. У межах цієї моделі результати емпіричних спостережень поєднуються за допомогою математичних залежностей без спроби пояснити їхній глибинний зміст або вивести їх безпосередньо з базових теорій. Головна увага зосереджена на описі закономірностей, а не на розкритті механізмів їх формування [5].

Конфліктна модель. У межах конфліктологічної парадигми сутність суспільного розвитку розглядається через призму суперечностей та протиріччя. М. Вебер розширив трактування конфлікту, підкреслюючи, що головне протистояння його епохи виникає між політичними партіями, які представляють інтереси суспільства, та бюрократичним апаратом. К. Маркс, у свою чергу, застосував конфліктну парадигму до аналізу історичного процесу загалом, інтерпретуючи розвиток як боротьбу класів. Він розглядав міжкласовий конфлікт як антагоністичне зіткнення інтересів панівних і пригноблених груп, стверджуючи, що чим сильніша їхня поляризація, тим більш насильницькими будуть форми розв'язання протиріч. Марксистська концепція конфлікту ґрунтується на положенні про суспільні суперечності, які становлять головний рушій соціальних змін і в умовах антагоністичних формацій набувають форми класової боротьби [7].

Підприємницька модель. Підприємницька модель базується на уявленні про підприємство як сферу реалізації економічної ініціативи та використання власних чи залучених ресурсів. Оскільки не всі підприємства мають суто підприємницький характер, ця концепція охоплює порівняно вузьке коло об'єктів дослідження. Основою моделі є уявлення про підприємство як майданчик для прояву підприємницьких здібностей, реалізації інноваційних ідей і здійснення рішень на основі доступних економічних ресурсів. У центрі уваги – взаємодія підприємця з його бізнесом та вплив його управлінських рішень на розвиток організації [7].

Модель прийняття рішень Карнегі. Карнегівський підхід критично переосмислює уявлення про раціональність управлінських рішень. Попередні економічні теорії виходили з припущення, що рішення ухвалює один відповідальний менеджер. Модель Карнегі доводить, що на рівні організації рішення зазвичай приймаються групою менеджерів, які формують коаліцію. Коаліція – це тимчасовий альянс управлінців, об'єднаних спільним баченням цілей і пріоритетів підприємства. Вона дозволяє прийти до узгодженого рішення, яке задовольняє інтереси кількох учасників і враховує ширший контекст організаційної діяльності [7].

Модель систем масового обслуговування. Методи теорії масового обслуговування дають змогу аналізувати й оптимізувати різноманітні економічні процеси. У сфері торгівлі вони дозволяють визначати оптимальну кількість торговельних точок, продавців, інтервал завезення товарів та інші параметри функціонування. У логістичних або постачальницько-збутових структурах такі моделі застосовуються для встановлення ефективного співвідношення між кількістю заявок на обслуговування та кількістю обслуговуючих ресурсів, мінімізуючи витрати та втрати від простою транспорту. Теорія масового обслуговування широко використовується також при вирішенні завдань організації та нормування праці, а також у розв'язанні інших соціально-економічних проблем, де важливо оптимізувати навантаження та ресурси [6].

Модель «відкритих інновацій». Ця модель ґрунтується на принципі проникності кордонів підприємства, коли зовнішні знання, технології та ідеї інтегруються у внутрішні інноваційні процеси. Підприємство не обмежується власним НДДКР, а активно взаємодіє з університетами, стартапами, науковими центрами, профільними спільнотами та конкурентами. Відкритість дозволяє пришвидшити інноваційний цикл, знизити витрати на дослідження, розширити продуктові лінійки й ефективніше розподіляти ризики. У деяких випадках підприємства виводять технології назовні (ліцензування, франшиза), а в інших – залучають зовнішні рішення для внутрішніх потреб [2].

Модель «потрійної спіралі» (університет – бізнес – держава). Цей підхід розглядає інновації як результат взаємодії трьох систем: науки, підприємництва та державних інституцій. Розвиток підприємства визначається якістю інституційного середовища, рівнем науково-технічного потенціалу та доступністю державної підтримки. У моделі спостерігається перехід до інтегрованих форм співпраці: наукові парки, бізнес-інкубатори, спільні лабораторії, грантові програми. Підприємство отримує можливість доступу до знань, фінансів, інтелектуального капіталу та мережевих ресурсів [8].

Кайдзен-модель безперервного вдосконалення. Кайдзен передбачає постійну роботу над покращенням бізнес-процесів, де кожен працівник є учасником інноваційної діяльності. Модель базується на малих, але системних покращеннях, які накопичуються у довгостроковій перспективі та формують конкурентні переваги. Ключові елементи: стандартизація процесів, усунення втрат, мікроінновації персоналу, культура участі та відповідальності. Підприємство функціонує як живий організм, який стабільно еволюціонує завдяки внутрішнім ініціативам [8].

Lean-модель (бережливе виробництво). Ця модель спрямована на максимізацію цінності для споживача при мінімізації втрат (*muda*). Lean передбачає усунення надлишкових операцій, оптимізацію потоків, стандартизацію процесів, скорочення запасів і часу циклу. Інновації спрямовані на підвищення ефективності, економію ресурсів, підвищення продуктивності та якості. Модель містить інструменти: Kanban, Kaizen, 5S, Value Stream Mapping, Just-in-Time. Lean формує культуру раціонального управління та сприяє стійкому розвитку [9].

Agile-модель інноваційного управління. Agile – це підхід, орієнтований на гнучкість, адаптивність, швидкі ітерації та командну взаємодію. У контексті розвитку підприємства ця модель забезпечує оперативне реагування на зміни ринку, скорочення часу виходу інновацій на ринок, інтеграцію зворотного зв'язку від клієнтів. Основними принципами є адаптивне планування, самоорганізація команд, безперервна комунікація та інкрементний розвиток продуктів. Agile ефективний при управлінні складними інноваційними проєктами, особливо в умовах цифровізації [10].

Модель цифрової трансформації підприємства. Інноваційний розвиток здійснюється шляхом комплексної цифровізації процесів: виробництва, логістики, маркетингу, фінансів, HRM. Основою моделі є впровадження цифрових інструментів: штучний інтелект, Big Data, IoT, хмарні платформи, блокчейн. Ця модель забезпечує радикальні зміни бізнес-процесів, формування нових бізнес-моделей, підвищення прозорості та продуктивності, автоматизацію рутинних операцій. Системна цифровізація формує нові конкурентні переваги та підвищує інноваційний потенціал підприємства [6].

Модель дифузії інновацій. Модель описує механізм поширення інновацій у внутрішньому та зовнішньому середовищах підприємства. Інновації проходять через групи користувачів: новатори, ранні послідовники, рання більшість, пізня більшість та консерватори. Від швидкості та масштабності дифузії залежить успіх нововведень, їх економічний ефект і стабільність розвитку. Модель також враховує канали комунікації, соціальну структуру підприємства та готовність персоналу до змін [11].

Модель життєвого циклу інновацій (S-крива розвитку). Розвиток інновації подається як послідовність етапів: зародження, зростання, зрілість, спад. На основі S-кривої визначають оптимальні моменти для інвестицій, переходу до нових технологій, модернізації виробництва, виходу з ринку. Модель допомагає прогнозувати інноваційні ризики та ефективно управляти ресурсами [11].

BSC-модель стратегічного інноваційного розвитку (Каплан і Нортон). Balanced Scorecard переводить інноваційні цілі підприємства у вимірювану систему показників. Модель об'єднує: фінансові результати; показники клієнтської цінності; внутрішні процеси; розвиток персоналу та інтелектуального капіталу. BSC слугує інструментом стратегічного контролю, забезпечує узгодженість інновацій та загальної стратегії [10].

Модель інноваційної екосистеми підприємства. Підприємство розглядається як елемент ширшої екосистеми, що складається з постачальників, споживачів, партнерів, цифрових платформ, дослідницьких структур. Синергія взаємодій створює додаткові джерела інноваційного розвитку. У моделі важливими є мережеві ефекти, партнерство, обмін даними, спільні проекти. Відкритість екосистеми визначає швидкість інновацій [10].

Модель «блакитного океану» (Кім і Моборн). Інновації спрямовані на створення абсолютно нового ринкового простору, де конкуренція мінімальна або відсутня. Модель мотивує підприємства відмовитися від копіювання конкурентів і переходити до створення інноваційних продуктів і послуг, формування нової цінності для споживача. Інструментами є Canvas of Strategy та решітка усунення–скорочення–підвищення–створення [10].

Венчурна модель інноваційного розвитку. Підприємство впроваджує інновації шляхом інвестування у ризикові стартапи, створення корпоративних венчурних фондів, придбання перспективних молодих компаній. Модель забезпечує доступ до радикальних інновацій, формує нові бізнес-напрями, забезпечує швидке масштабування [11].

Модель інноваційної зрілості. Підприємство оцінюється за рівнем сформованості інноваційної інфраструктури, культури та процесів: початковий рівень; повторювані процеси; формалізація; керованість; оптимізація. Вища зрілість означає здатність генерувати інновації системно, а не ситуативно [11].

Висновки. Системний аналіз моделей інноваційного управління розвитком підприємств дозволяє стверджувати, що жодна з них не є універсальною, проте кожна відображає певний аспект складної природи організаційного розвитку: еволюційність, революційність, структурну адаптацію, інноваційну активність, вплив зовнішнього середовища, роль конфліктів, підприємництво, цифрову динаміку, екосистемність та інноваційний життєвий цикл.

Багато моделей орієнтовані на минулі умови й потребують адаптації до сучасних викликів – цифрової трансформації, високошвидкісних технологічних змін, мережевих взаємодій та екосистемності. Узагальнена система моделей, побудована на основі представленого аналізу, дає можливість формувати комплексні підходи до управління розвитком підприємства, оптимально поєднуючи переваги різних концепцій.

Отже, подальші дослідження мають бути спрямовані на інтеграцію моделей у єдиний концептуальний простір, обґрунтування змішаних інноваційних механізмів та пошук ефективних управлінських інструментів, що забезпечать стійкість і конкурентоспроможність підприємств в умовах цифрової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Альошина Т. В., Фісуненко Н. О., Сидоров О. А. Модель інноваційного розвитку промислового підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 36. С. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.36-4>
2. Братусь Г.А., Каліна І.І., Мазур Ю.В. Концептуалізація інноваційного розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції. *МАУП. Економічні науки*. 2021. Вип. 4 (63). С. 15–22. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/63-2>

3. Вовк В. М., Антонів В. Б., Камінська Н. І. Моделювання інноваційного розвитку потенціалу економіко-виробничих систем : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 388 с.
4. Ганущак-Єфіменко Л.М. Бізнес-модель управління інноваційно-активними підприємствами на ринку. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 7. С. 81–93
5. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління : монографія. Харків : «ІНЖЕК», 2003. 308 с.
6. Каліна І. І., Кривоберець М. М., Мазур Ю. В. Організаційно-економічний механізм впровадження інновацій на підприємствах аграрної галузі. *Via Economica*, № (8), С. 151–157. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2025-8-22>
7. Пилипенко, О., Яровий, К., & Мартиненко, О. Застосування інноваційних бізнес-моделей розвитку підприємства на конкурентних ринках. *Економіка та суспільство*, 2024. № (70). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-18>
8. Стовпа Т. А. Механізм управління інноваційним розвитком підприємства легкої промисловості. *Таврійський науковий вісник*. 2006. Вип. 46. С. 249–259.
9. Трач Р. В., Рижакова Г. М., Крижановський В. І. Інформаційне моделювання та концепція інтегрованої реалізації будівельних проектів як основа інноваційного розвитку будівельного підприємства. *Управління розвитком складних систем*. 2017. № 31. С. 173–178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2017_31_26
10. Федулова Л. І. Концептуальні засади формування інноваційної системи підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 10. С. 195–205. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2014_10_26.
11. Юринець З. В., Круглякова В. В. Нейромережеве моделювання як інструмент прогнозування інноваційного розвитку економіки України. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 6. С. 425–432.

REFERENCES:

1. Aloshyna T. V., Fisunen N. O., Sydorov O. A. (2022) Model innovatsiinoho rozvytku promysloвого pidpryiemstva. [Model of innovative development of an industrial enterprise]. *Shhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. № 36. pp. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.36-4>
2. Bratus H. A., Kalina I. I., Mazur Yu. V. (2021) Kontseptualizatsiia innovatsiinoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky v umovakh yevrointehratsii. [Conceptualization of innovative development of the national economy in the context of European integration]. *MAUP. Ekonomichni nauky*. Vyp. 4 (63). , pp. 15–22. Kyiv : Mizhrehionalna Akademiia upravlinnia personalom. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/63-2>
3. Vovk V. M., Antoniv V. B., Kaminska N. I. (2014) Modeliuvannya innovatsiinoho rozvytku potentsialu ekonomiko-vyrobnychkykh system [Modeling the innovative development of the potential of economic and production systems] : monohrafiia. Lviv : LNU imeni Ivana Franka, P. 388.
4. Hanushchak-Yefimenko L. M. (2020) Biznes-model upravlinnia innovatsiino-aktyvnymy pidpryiemstvamy na rynku. [Business model for managing innovative and active enterprises in the market] *Aktualni problemy ekonomiky*. № 7. pp. 81–93.
5. Hrynov A. V. (2003) Innovatsiinyi rozvytok promyslovykh pidpryiemstv: kontseptsii, metodolohiia, stratehichne upravlinnia : [Innovative development of industrial enterprises: concept, methodology, strategic management] monohrafiia. Kharkiv : “ІNZhEK”, P. 308.
6. Kalina I. I., Kryvoberets M. M., Mazur Yu. V. (2025) Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm vprovadzhenia innovatsii na pidpryiemstvakh ahrarnoi haluzi. [Organizational and economic mechanism of innovation implementation at agricultural enterprises] *Via Economica*, no. (8), pp. 151–157. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2025-8-22>
7. Pylypenko O., Yarovi K. & Martynenko O. (2024). Zastosuvannya innovatsiinykh biznes-modelei rozvytku pidpryiemstva na konkurentnykh rynkakh. [Application of innovative business models of enterprise development in competitive markets] *Економіка та суспільство*, no. (70). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-18>
8. Stovpa T. A. (2006) Mekhanizm upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpryiemstva lehkoї promyslovosti. [Mechanism of management of innovative development of light industry enterprises] *Tavriiskyi naukovyi visnyk*. Vyp. 46. pp. 249–259.
9. Trach R. V., Ryzhakova H. M., Kryzhanovskiy V. I. (2017) Informatsiine modeliuvannya ta kontseptsiiia in-tehrovanoi realizatsii budivelnnykh projektiv yak osnova innovatsiinoho rozvytku budivelnoho pidpryiemstva. [Information modeling and the concept of integrated implementation of construction projects as the basis for innovative development of a construction enterprise] *Upravlinnia rozvytkom skladnykh system*. № 31. pp. 173–178. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2017_31_26
10. Fedulova L. I. (2014) Kontseptualni zasady formuvannya innovatsiinoi systemy pidpryiemstv. [Conceptual principles of the formation of an innovative system of enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky*. № 10. pp. 195–205. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2014_10_26
11. Yurynets Z. V., Kruhliakova V. V. (2016) Neiromerezheve modeliuvannya yak instrument prohnouzuvannya innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy. [Neural network modeling as a tool for predicting innovative development of the economy of Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky*. № 6. pp. 425–432.

УДК 330.341.1:658.114

JEL C15, C20, O10, O31

Сербіна Тетяна Володимирівна, доктор філософії за спеціальністю 051 «Економіка», Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». **Куташев Ігор Вікторович**, доктор політичних наук, доцент, професор кафедри філософії та суспільних дисциплін, Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». **Концептуальна система моделей інноваційного розвитку підприємств.**

У статті систематизовано та узагальнено наукові підходи до моделювання інноваційного управління розвитком підприємств. Сформовано комплексну систему моделей, що відображає різні траєкторії організаційного розвитку: еволюційну, революційну, структурно-ситуаційну, інноваційну, селекційну, феноменологічну, конфліктну, підприємницьку, модель Карнегі, моделі масового обслуговування, а також сучасні концепції – «відкриті інновації», «потрійну спіраль», Kaizen, Lean, Agile, цифрову трансформацію, дифузію інновацій, S-криву життєвого циклу, BSC, інноваційну екосистему, «блакитний океан», венчурний розвиток та моделі інноваційної зрілості. Показано, що інноваційний розвиток підприємств є багатовимірним процесом, який охоплює структурні, поведінкові, соціально-економічні та технологічні аспекти трансформації. Моделі дозволяють оцінити рушійні сили змін, визначити джерела інновацій, встановити рівень організаційної гнучкості та інноваційної зрілості підприємства.

Ключові слова: інноваційний розвиток, моделі управління, стратегія, підприємство, інновації, цифрова трансформація, організаційні зміни, інноваційна зрілість.

UDC 330.341.1:658.114

JEL C15, C20, O10, O31

Tetiana Serbina, PhD in the specialty 051 “Economics”, Private Joint-Stock Company “Higher education institution “Interregional Academy of Personnel Management”. **Ihor Kutashev**, Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Philosophy and Social Disciplines Interregional, Private Joint-Stock Company “Higher education institution “Interregional Academy of Personnel Management”. **Conceptual system of models of innovative development of enterprises.**

Innovative development of enterprises involves the purposeful creation, implementation and diffusion of new technologies, management solutions, business models and organizational forms that provide the enterprise with the ability to adapt, increase competitiveness and form long-term strategic advantages. It covers complex transformations of production, logistics, financial, marketing and management processes, based on the active use of knowledge, digital technologies, intellectual capital and innovative practices. The essence of innovative development is the transition of the enterprise to a higher level of organizational dynamics, when changes become continuous, controlled and strategically oriented. The work systematizes and generalizes scientific approaches to modeling innovative management of enterprise development. A comprehensive system of models has been formed, covering various trajectories of organizational development: evolutionary, revolutionary, structural-situational, innovative, selection, phenomenological, conflict, entrepreneurial, Carnegie model, mass service model, as well as modern models – “open innovation”, “triple helix”, Kaizen, Lean, Agile, digital transformation, diffusion of innovations, innovation life cycle (S-curve), BSC, innovation ecosystem, “blue ocean”, venture investment and innovation maturity model. It is shown that the innovative development of enterprises is a multidimensional process that covers structural, behavioral, socio-economic and technological aspects of transformation, and the models serve as tools for assessing the driving forces of change, choosing strategies and managing innovation processes. The proposed systematization of models allows determining the level of innovation maturity of an enterprise, forming effective development strategies and increasing the effectiveness of management decisions. The results of the study can be used to form innovative development strategies, improve corporate governance systems, prepare digital transformation programs, implement innovative management methods and increase the competitiveness of enterprises in a dynamic market environment.

Key words: innovative development, management models, strategy, enterprise, innovation, digital transformation, organizational changes, innovation maturity.